

**SYSTEMATIC APPROACH TO THE USE OF THE SOURCES OF THE LOCAL LORE
LITERARY STUDIES IN THE CRISIS OF MODERN LITERARY EDUCATION
IN UKRAINE**

**СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ ЛІТЕРАТУРНОГО
КРАЄЗНАВСТВА В УМОВАХ КРИЗИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ**

Галина Райбедюк

кандидат філологічних наук, професор

E-mail: raibedyuk@ukr.net

Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Galina Raibedyuk

PhD of Filological Sciences, Professor

E-mail: raibedyuk@ukr.net

Izmail State University of Humanities,
Ukraine

ABSTRACT

In the article the author substantiates the need to reform modern literary education in terms of the leading trends of the humanistic theory of personality. The author identifies the external and internal factors that reduce students' interest in works of fiction in the general context of the disciplines regulated by current curricula. The attention is focused on the concept of personality-oriented learning in the process of studying literature of the native land as a guarantee of improving the reading competence of students. The material of the literary realities of the Ukrainian Danube region presents the experience of a systematic approach to the use of local lore resources as an optimal source of formation of educated, spiritually rich student youth. To this end, the author analyzes the work in the field of literary local lore researchers of the region (teachers and students of Izmail State University of Humanities), as well as clarifies the main aspects of their research, publishing, scientific, methodological and promotional activities regarding the possibility of introducing the creative work of leading representatives of the poetic landscape of the Danube region (Mikhail Vasilyuk, Valery Vykhodtsev, Tamila Kibkalo, Galina Lysa, Vladimir Reva, Vladimir Simeyko) into the educational circulation. The main directions of further scientific-methodological work in the field of professional study of the literature of the Danube region, its pedagogical adaptation in line with the latest educational technologies, the main achievements of leading specialists in literary studies and methodological practitioners are outlined.

Key words: *humanization of education, student's personality, regional literature, local lore component, educational technologies, poets of the Danube region, artistic identity, author's text.*

Постановка проблеми в контексті сучасної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Перед сучасною літературною освітою, як і перед усією гуманітаристикою загалом, постає цілий каскад загрозливих викликів. Ситуація диктується багатьма чинниками. З-посеред них є і цілком об'єктивні, зумовлені стрімким розвитком технологічної сфери буття. Так, у зв'язку зі щоденними інформаційними «цунамі» останніми роками новою реальністю виразно постає цифровізація усіх вимірів життєдіяльності людини як провідний тренд нинішнього дня.

Scientific Bulletin of the Izmil State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 49

Відбувається різкий спад читацької активності сучасного школяра, як, власне, й дорослого населення (Райбедюк, 2020: 183). Водночас, тут не обійшлося без зовнішнього втручання з боку відповідних керівних структур МОН України в систему шкільної базової освіти, з якої фактично вилучається українська література, нівелюється її сенс і статус – і як навчального предмета, і як субстанції національної духовності.

Соціальні мережі, фахові періодичні видання рясніють надзвичайно гострими дискусіями в освітньому та науковому середовищі, зумовленими провокативним проектом «Державного стандарту базової середньої освіти» в частині мовно-літературної освіти, що оголив чималий спектр проблем в означеній царині. Не меншим викликом щодо формування духовного світу учнівської молоді ресурсами естетичного потенціалу художньої літератури стало неправомірне й нічим не обґрунтоване рішення Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) про впровадження тесту ЗНО з української мови на заміну чинного, що включає і питання з української літератури. Тим часом слово було й залишається потужним засобом не лише здобуття нових знань, але й могутнім фактором естетичного впливу на читача, на становлення особистості загалом, формування її духовної іпостасі. Особливим чином це стосується поетичного (ширше – художнього) слова, що його В. Сухомлинський афористично назвав «еліксиром для розвитку мозку дитини», котрий впливає в її «мозок енергію думки» (Сухомлинський, 1976: 183).

Відтак реформування освіти, як справедливо наголошує Г. Ключек, повинно відбуватися в напрямі «гуманізації, етизації та естетизації свідомості майбутнього громадянина» (Ключек, 2013: 112), а не навпаки, що спостерігаємо в нинішніх реаліях. І саме духовній енергетиці художнього слова під силу немалою мірою вплинути на позитивне вирішення ситуації. Тому перед учителем-словесником постає архіважливе завдання – навіть за таких несприятливих умов максимально мотивувати інтерес учнівської молоді до літературних джерел. Унікальні можливості для реалізації цього дидактичного й виховного завдання має літературне краєзнавство. На особливий статус тут претендують уроки літератури рідного краю в системі загальної літературної освіти. Йдеться ж бо про потужні можливості під час вивчення художніх творів письменників-земляків акцентувати «роль учня, який ставиться в ситуацію екзистенційного осмислення власного буття в контексті природи, людей, культури рідного краю» (Фасоля, 2011: 27). Інтерес до історії своїх предків і життя сучасників, до рідної мови як власного «дому буття» (М. Гайдеггер) суттєво підвищує рівень мотивації школяра в навчальній діяльності з предмета «Українська література». Адже саме у площині мотиваційної сфери пролягають основні суперечні між прагненням учнів до свободи вибору освітніх траєкторій і дієвістю індивідуального вибору, здатного забезпечити оптимальність співвідношення між інтенціями суб'єкта освіти й отриманими результатами опанування ними програмового матеріалу. Тож, актуально в сучасних умовах кризи літературної освіти постає проблема системного вивчення літератури рідного краю в кожному регіоні України, ключові позиції якої й намагаємось осмислити в пропонованому дослідженні.

Статтю підготовлено як складову частину комплексної теми наукового проекту Ізмаїльського державного гуманітарного університету «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності локального соціуму» (наказ МОН України № 1466 від 28. 12. 2018 р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і методичним аспектам вивчення літературного краєзнавства загалом та його ефективності щодо мотиваційної сфери читацької компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у сучасних умовах кризи літературної освіти останніми роками присвячено чимало вартих уваги наукових праць і методичних пропозицій (Л. Башманівської, О. Куцевол, Г. Токмань, А. Фасолі, В. Шуляра, Т. Яценко та ін.).

Концептуальні ідеї названих науковців розглядаємо як вихідні теоретико-методологічні положення для структурування методичних підходів щодо вивчення

Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 49.

регіональної літератури загалом і творчого доробку українськомовних поетів Придунав'я зосібна. Щодо напрацювань в означеній освітній сфері, то її історія тільки-но починається (Погорєлова, 2019: 58-68; Райбедюк, 2020: 183-191). Борги філологічної науки та освіти, а також видавничої справи перед митцями придунайського краю виявились такими задавненими й суттєвими, що вже давно пора б мати і повні версії їхнього творчого доробку, й ґрунтовні наукові розвідки про естетичну природу художніх текстів чільних репрезентантів тутешнього літературного буття, і навчально-методичні посібники, здатні популяризувати рідне слово серед сучасного покоління школярів та студентів, сприяти культурно-мистецькій освіченості й духовному зростанню молоді. На цьому шляху, починаючи з кінця 90-х років, розпочато системну науково-видавничу та методичну роботу викладачами-ентузіастами Ізмаїльського державного гуманітарного університету, котрі в цій сфері стали фактично першопрохідцями. Сьогодні в літературному ландшафті Придунав'я вигранює витончене й шляхетне українське слово у підготовлених ними й виданих у різний час опатних збірках віршів талановитих придунайських поетів: «Серце на долоні бандури» (2005) Михайла Василюка; «Дві мови – два крила» (2005), «На Дунаї хвиля грає» (2017), «Весна на Дунаї» (2017) Таміли Кібкало; «Дзвони вічного добра» (1998), «Музика серця» (2019) Валерія Виходцева.

Етапною віхою на шляху системного підходу до вивчення літературно-краєзначого матеріалу в Придунав'ї стало літературно-художнє видання «Поміж Дунаєм і Дністром» серії «Поезія Буджака» (Вип. 1), підготовлене в рамках вищеназваного наукового проєкту МОН України в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті. Це перша колективна збірка віршів найяскравіших українськомовних поетів південної Одещини, проілюстрована ізмаїльським майстром художнього полотна, заслуженим художником України Кара О. Д. Творчий доробок включених до збірки авторів зібрано з різних джерел – раніше друкованих збірок, альманахів, часописів, періодики, приватних архівів. Значну частину вміщених у книзі поезій присвячено регіональній проблематиці. Для назви взято фрагмент вірша ізмаїльського поета-кобзаря М. Василюка «Земля, що квітне рушником», в якому праукраїнську минувшину осмислено крізь призму буджацького хронотопу. Цілісне сприйняття цього видання довершують літературні силуети про кожного з авторів. Книга відкриває перед широким колом читачів унікальну грань національної культури в її багатстві та розмаїтті. Видання може стати у нагоді як посібник-хрестоматія під час вивчення літератури рідного краю в освітніх закладах півдня України (*Поміж Дунаєм і Дністром...*, 2020). Вміщені у збірці невеликі за обсягом літературні портрети придунайських митців слова придатні для методичної адаптації під час проведення уроків літератури рідного краю в бессарабському регіоні.

Потреба методичних праць і рекомендацій щодо вивчення у школах Придунав'я доробку репрезентантів регіональної літератури диктується практичною необхідністю оснащення уроків літератури рідного краю. На сьогодні вони забезпечуються здебільшого творами одеської плеяди письменників. Їхній естетичний рівень також вартий уваги, проте не відображає в усій повноті мультиетнічної культури рідного краю для тутешніх школярів, не має такого відчутного впливу на зростання мотиваційного ресурсу формування їх читацької компетентності, як твори регіональних авторів.

Наукові завдання статті – узагальнити найвідоміші науково-методичні концепції щодо базових положень зміни сучасної літературної освіти в напрямі її гуманізації та інтеграції, з'ясувати на цій методологічній основі практичну реалізацію освітньої парадигми особистісно зорієнтованого навчання в процесі вивчення літератури рідного краю; конкретизувати в означеному контексті специфіку сприйняття й осмислення учнями загальноосвітніх закладів надбань регіональної літератури загалом і творчого доробку митців українського Придунав'я зосібна. **Мета** статті – обґрунтувати роль синергетичних підходів до вивчення літературного краєзнавства в підвищенні читацької компетентності учнів загальноосвітніх закладів України та подоланні кризи сучасної

літературної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що уроки літератури рідного краю відкривають перед учителем широкі можливості щодо вибору тем, персоналій, художніх творів, оскільки чинною (як і попередніми) програмою з української літератури передбачено самостійність словесника у плануванні змістового наповнення краєзнавчого компонента літературної освіти. З огляду на свою специфіку, ці уроки наділені особливою енергетикою щодо активізації уваги школярів до художньо-мистецьких надбань своїх земляків. У цьому напрямі варто провадити системну роботу – від пошукової та видавничої і до науково-популяризаторської та методичної. Головним чином це стосується тих регіонів України, де краєзнавча робота була й почасти залишається занедбаною, особливо в царині українського письменства. Внаслідок цього вивчення літератури рідного краю (і на спеціальних уроках, і на позакласних заняттях) перебувало на маргінесі літературної освіти. Таким регіоном є крайній південь України, зокрема Придунав'я, що охоплює територію Буджака (Південної Бессарабії).

До часів незалежності України національне культурно-мистецьке й освітнє життя тут ледь жевріло. Поетичне слово українськомовних авторів вряди-годи з'являлось на шпальтах місцевої російськомовної періодики («Советский Измаил» (згодом – «Собеседник Измаила»), «Курьер недели», «Моя земля»). Необхідність системного освоєння та різнобічного вивчення культурного надбання придунайських митців слова диктувалась практичною потребою фактологічного та методичного оснащення програми з української літератури в частині «Література рідного краю» у школах Південної Одещини.

З'явившись на літературному виднокрузі останніми десятиріччями минулого століття, розвиваючись у річищі загальнонаціонального та європейського естетичного поступу, творчість регіональних поетів Буджака «помітно структурує культурний код духовного простору Придунав'я, а останніми роками дедалі потужніше заявляє про себе в літературно-мистецькому житті всієї України, почасти і її поза межжя (Італія, Канада). Сьогодні можна упевнено констатувати, що художнє слово придунайських поетів відчутно розширює уявлення про їхній усталений статус митців регіонального рівня, натомість заявляє про них як про майстрів пера високого естетичного засягу, досконалого ліричного тексту – поза географічними кордонами та хронологічними реаліями (Райбедюк, 2020: 57).

Творчість поетів придунайського краю постала в індивідуально окреслених іпостасях. Кожен із них явив неповторну мистецьку ідентичність, сформував власний художній світ із його оригінальною мотивно-образною палітрою, засвідчив своєрідну манеру письма, авторські «секрети поетичної творчості» (І. Франко). Усі вони різні за типом художнього мислення, засобами поетичного вислову, врешті, й за рівнем таланту, проте однотайні у своїй палкій і незрадливій любові до України та «малої» батьківщини – Придунав'я. Типологічну близькість їхньої лірики визначає регіональний топос, що рельєфно прочитується у назвах багатьох віршів («Буджак» В. Виходцева, «Ізмаїльський вальс» М. Василюка, «Гімн Ізмаїлу» В. Реви, «Пісня про Татарбунари» Г. Лисої, «В Ларжанці», «У селі Саф'яни» Т. Кібкало). Стрижневим символом рідного краю в художньому світі кожного з авторів виступає «сонцезорий Дунай» (М. Василюк) – «блакитне диво на Землі» (В. Рева), що «цвіте берегами» (В. Сімейко). Особливим ліризмом перейняті їхні неповторні поетичні краєвиди Придунав'я з його чарівним світом красивої природи: «*Осокори вдалині / Часто бачаться мені / Над лиманом в придунайській стороні*» (Василюк, 2005: 19); «*В надвечір'ї неозорій / Степ Буджацький догора...*» (Виходцев, 2019: 9); «*... верби, берег і Дунай – / мій чудовий рідний край*» (Кібкало, 2017: 25); «*А Дунай в матіолах і в м'ятах, / В запахуцім окропі віків*» (Сімейко, 2002: 6).

Усепроникним і всеосяжним феноменом творчості придунайських поетів є духовно-патріотичний історизм, утілений в індивідуальних художніх моделях

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 49.**

національної історіософії. Її формує кілька спільних тематичних «вузлів»: знання про минуле України загалом і Придунав'я зокрібно; погляди на національну історію та історію «малої» Батьківщини; національна пам'ять як ознака духовної культури народу, його мови, традицій; співвіднесеність власної мистецької ідентичності з національною проблематикою. Соборна Україна для придунайського «грона» поетів є невід'ємною, органічною частиною «Я» – особистого, творчого, національного: «*Ти мій світогляд, Україно, / моя надія і душа*» (Рева, 2007); «*Без Незалежної мені / не жить на світі незалежно...*» (Василуок, 2005: 19). Спільну візію їх художньої історіософії визначає розкриття реального та символічного смислу існування Буджака в його культурно-історичному бутті як органічної частини України. Наскрізну історіософську ідею перманентного тривання народу в часі й просторі в їхній творчості увиразнює регіональний ландшафт як локусне тло ліричного сюжету: «*І доки у степу є скіфська баба, / І є онуки бабі не чужі, / Жовтітимуть на березі кульбаби, / Синітимуть Дунаю рубежі*» (Виходцев, 2019: 73).

Розкриляю свого таланту, ніжними струнами ліричного голосу, багатством духовного світу, глибиною душі та ширістю почуттів придунайські поети засвідчили правомірність мудрої сентенції давньоукраїнського мислителя Григорія Сковороди: «Кожному мила своя сторона...». Їхнє чар-слово «настоєне на п'янкх пахоощах Буджацького степу та білопінних квітучих садків, на м'якому плюскоті хвиль сивого Дунаю, на співах птаства заплавного лісу, на особливій блакиті нашого українського неба, на хмарах, що торочаться дощами, на любові до людей, до матінки природи, на добрі і вірі...» (*Сповідь серця...*, 2010: 3). Ідейно-змістовим осереддям, довкола якого обертається неповторний художній світ лірики поетів Придунав'я, можна з упевненістю визнати звернені до читача напутні слова ізмаїльської поетеси Т. Кібкало: «*Люби і знай свій рідний край, / Буджацький степ, ріку Дунай, / сріблясто-голубі лимани, / осінні вранішні тумани, / гаїв смарагдовий розмай... / Люби свій Придунайський край!*» (Кібкало, 2017: 2).

На основі представленої вище літературного матеріалу Придунав'я спробуємо окреслити параметри системної літературно-краєзнавчої роботи в школі. Як відомо, її зазвичай провадять у кількох напрямках: 1) на уроках літератури, де учні отримують елементи літературно-краєзнавчих знань у зв'язку з програмовим матеріалом (головне завдання на такому уроці – повідомити найважливішу інформацію про письменника та знакові події з його творів, які відбувалися на цій території); 2) на окремих уроках літератури рідного краю, які потребують спеціальної підготовки, пов'язаної з пошуком краєзнавчих матеріалів і на які програма виділяє окремі години; 3) в позакласній роботі, застосовуючи різні форми, методи і прийоми проведення позакласних заходів: вивчення літературної географії краю; виготовлення альбомів; зустрічі з людьми, які знали письменників, запис їхніх спогадів; інтерв'ю з митцями краю; зустрічі з письменниками; екскурсії в музеї; походи пам'ятними літературними місцями рідного краю; літературні вечори; записи фольклору тощо. Поєднання означених напрямів, у яких зазвичай організовується літературно-краєзнавча робота в закладах освіти, забезпечує системність і цілісність шкільного літературного краєзнавства.

Важливе значення для учнів мають цікаві місцеві факти з життя письменників, оскільки безпосередньо стосуються їхнього оточення, тому по-особливого впливають на їхній пізнавальний інтерес, літературні здібності, сприяють об'єктивності естетичних оцінок краси природи, творів мистецтва та художньої літератури. Чим більше учні знайомляться із зображеними автором-краєянином життєвими подіями, які стосуються рідних місць, тим краще сприймаються ними художні твори й розвиваються їхні естетичні смаки.

Системність у використанні краєзнавчого матеріалу в освітньо-виховному просторі не обмежується виключно уроками літератури рідного краю, на яких розглядається творчість письменника-земляка. Важливо також подавати вірогідну інформацію й про

Scientific Bulletin of the Izmil State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 49

регламентованих програмою класиків (і сучасників) української літератури, біографія чи творчість яких пов'язана з цим краєм. Так, наприклад, презентуючи в ізмаїльських загальноосвітніх закладах на уроці української літератури матеріал про автора неперевіршеної поеми «Енеїда» та високохудожньої «Наталки Полтавки» Івана Котляревського, не можна обійти факту щодо його місця в історії Бессарабії, перебування письменника на її землях під час російсько-турецької війни в 1806–1807 рр. Істотно, що центральна бібліотека м. Ізмаїл названа іменем цього майстра українського художнього слова. Або інший приклад. Загальнознаний факт, що Бессарабія стала частиною життя й творчості Михайла Коцюбинського. Про це свідчить його «бессарабський цикл», в якому українському письменникові на основі особистих вражень і відчуттів вдалося «із середини», глибоко й переконливо відтворити тутешню дійсність, тонко передати психологію місцевих молдаван. Відомо, що в 1892-1895 рр. М. Коцюбинського було включено до складу Одеської філоксерної комісії, яка боролася з шкідником винограду – філоксерою. Робота в селах Бессарабії дала йому матеріал для написання циклу молдавських оповідань («Для загального добра», «Пекоптьор»).

Ведучи мову про сучасний літературний контекст, варто навести кілька примітних із цього погляду прикладів. Так, із придунайським краєм, зокрема, з Ізмаїлом, пов'язана біографія відомих в Україні майстрів поетичного слова Вадима Скомаровського (нар. 1937 р.) та Надії Мовчан-Карпусь (нар. 1944 р.), котрі в загальнонаціональному літературному процесі посіли доволі помітне місце. Цікаво, що вони обоє в різний час здобули вищу освіту в Ізмаїльському педагогічному інституті. Ізмаїльські враження значною мірою визначили творче становлення обох митців слова.

Важливим аспектом системного підходу до вивчення літератури рідного краю, безумовно, є його методична складова. В теоретичному плані, як зазначалось, це питання на сьогодні ґрунтовно опрацьовано відомими науковцями. Констатуємо неабиякі досягнення й у сфері практичних рекомендацій щодо фахового рівня вивчення регіональної літератури, про що свідчать численні спеціальні дослідження (монографії, навчальні посібники, дисертації) та локальні публікації вищеназваних авторів. У працях науковців-методистів та вчителів-практиків відображено теоретико-методичні підстави структурування та проведення різних форм занять із проблематики літературного краєзнавства. Більшість авторів схильні вважати найвдалішою формою організації уроку літератури рідного краю особисту зустріч з письменниками, які проживають у населеному пункті, в регіоні, де розташована школа. Під час подібних зустрічей, як підкреслює Г. Токмань, школярі «отримують можливість краще зрозуміти психологію творчості, зазирнути у мистецьку лабораторію письменника, переосмислити процес творення художнього слова» (Токмань, 2012: 193). Один із найкомпетентніших на сьогодні науковців-методистів В. Шуляр з цього приводу зауважує, що уроки літератури рідного краю «можуть бути представлені як заняття вступні (настановчо-мотиваційні, на яких учитель поведе учнів-читачів у мистецький світ регіону, з'ясує, що їм відомо, що прочитали, побачили, почули під час канікул самостійно чи за рекомендаційним списком, проведе проміжну рефлексію тощо); урок-спілкування за прочитаним твором (творчістю митця); підсумково-рекомендаційний урок, на якому учні мають представити результативно-творчу роботу (творчий портрет письменника-земляка, звуковий альбом “Пісні мого краю”, відеокліп (сюжет) тощо» (Шуляр).

У системі дослідження художніх надбань репрезентантів поетичного ландшафту Придунав'я методичний сегмент на сьогодні представлений недостатньо. Означені вище шляхи вивчення різних аспектів літературного краєзнавства, безумовно, використовуються вчителями регіону як методологічні настанови. Проте його специфіка вимагає власних методичних пропозицій. На цьому шляху уже здійснюються посутні кроки. Йдеться про різновекторні методичні публікації викладачів Ізмаїльського державного гуманітарного університету, видрукувані на сторінках загальнонаціональних

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 49.**

(наприклад, ж. «Українська мова і література в школах України» (Райбедюк 2016: 32-33; Райбедюк, 2017: 60-63)) та регіональних («Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету» (Райбедюк, 2020: 184-191), зб. «Філологічні діалоги» (Погорелова, 2019: 58-68)) видань. Проте очевидно, що ця робота поки перебуває на початковій стадії, відтак потребує активізації – з огляду на неспростовно важливу роль «спадщини митців-краян для забезпечення розвитку естетичного смаку, переконань, ідеалів школярів з урахуванням людино/народо/українознавчих аспектів, які культивуються на малій батьківщині; врахування важливості виховання творчого читача, вироблення особистісного ставлення до художньої літератури позакласного/самостійного читання та рідного краю» (Шуляр).

Висновки. Отже, доробок яскравих творчих постатей літератури рідного краю, а також пов'язаних із ним біографій письменників загальнонаціонального контексту, наділений високою енергетичною здатністю позитивно впливати на особистісне «Я» сучасного школяра, на його художню свідомість і самоідентичність – аксіологічну, національну, мистецьку тощо. Багатий літературно-краєзнавчий матеріал сприяє формуванню в учнівської молоді етнокультурної та громадянської компетентностей, підносить особистість школяра на якісно новий рівень самоусвідомлення в сучасному глобалізованому світі. Вочевидь, у системі літературної освіти важлива роль краєзнавчого матеріалу є закономірною, оскільки цей матеріал інтенційований на формування суб'єктності учня-читача. Йдеться про тенденції, котрі в гуманістичній педагогіці претендують на особливий статус, відтак вимагають пошуку нових науково-практичних шляхів реалізації важливих завдань сучасної освіти загалом і літературної зокрібно.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Василіук М. Д. Серце на долоні бандури / упор. О. Ф. Томчук; літ. ред. Г. Б. Райбедюк. Ізмаїл : СМІЛ, 2005. 64 с.

Виходцев В. П. Музика серця : Вибрані твори / упор. Г. Б. Райбедюк; літ. ред. О. Ф. Томчук. Ізмаїл : Ірбіс, 2019. 136 с.

Виходцев В. П. Музика серця : Вибрані твори / упор. Г. Б. Райбедюк; літ. ред. О. Ф. Томчук. Ізмаїл : Ірбіс, 2019. 136 с.

Кібкало Т. О. На Дунаї хвиля грає : збірка віршів для дітей / упор. О. Ф. Томчук; літ. ред. Г. Б. Райбедюк. Ізмаїл : Ірбіс, 2017. 100 с.

Клочек Г. Д. Зі студій про літературну освіту : збірник статей та матеріалів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 192 с.

Погорелова А. Д. Виховний потенціал уроків літератури рідного краю (на матеріалі творчості митців Придунав'я). Філологічні діалоги : збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ, 2019. Вип. 6. С. 58-68; Райбедюк Г. Б. Вивчення літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання (на матеріалі творчості поетів Придунав'я). Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 48. С. 183-191.

Погорелова А. Д. Виховний потенціал уроків літератури рідного краю (на матеріалі творчості митців Придунав'я). Філологічні діалоги : збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ, 2019. Вип. 6. С. 58-68.

Поміж Дунаєм і Дністром. Серія «Поезія Буджака». Вип. 1. / упор. Райбедюк Г. Б. Ізмаїл : Ірбіс, 2020. 140 с.

Райбедюк Г. Б. «Придунай журавлиний» Михайла Василюка. Українська мова і література в школах України. 2016. № 4. С. 32-33; Райбедюк Г. Б. Світло душі Таміли Кібкало : штрихи до портрета берегині рідного слова в українському Придунав'ї : До 80-річчя від дня народження. Українська мова і література в школах України. 2017. № 9. С. 60-63.

Райбедюк Г. Б. Вивчення літератури рідного краю в системі особистісно

Scientific Bulletin of the Izmil State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 49

зорієнтованого навчання (на матеріалі творчості поетів Придунав'я). Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 48. С. 183-191.

Райбедюк Г. Б. Інтертекстуальна парадигма художньої історіософії українськомовних поетів Придунав'я. Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи : колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл : РВВ ІДГУ-СМІЛ. 2020. С. 56-78.

Рева В. А. Добро заволодіє світом : Поезія. Ізмаїл : СМІЛ, 2007. 196 с.

Сімейко В. Й. Першоцвіт кохання : Поезії. Ізмаїл-Кілія : СМІЛ, 2002. 56 с. С. 6.

Сповідь серця : збірка віршів районного літературного об'єднання «Дунайська хвиля». Харків-Ізмаїл : ФОП Шейніна О. В., 2010. 144 с.

Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 654 с.

Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

Фасоля А. М. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання. Українська література в загальноосвітній школі. 2011. № 5. С. 24-28.

Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади сучасного уроку української літератури в основній і старшій школі. URL: <http://www.disslib.org/teoretyko-metodychni-zasady-suchasnoho-uroku-ukrayinskoyi-literatury-v-osnovniy-i.html>. (дата звернення: 18. 10. 2020).

Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади уроків літератури рідного краю. URL: <https://ukrlit.net/article1/1944.html>. (дата звернення: 23. 09. 2020).

REFERENCES

Vasyliuk M. D. (2005). Sertse na doloni bandury. [Heart on a bandura palm]. Izmil : SMYL. 64 p. [in Ukrainian].

Vykhodtsev V. P. (2019). Muzyka sertsia : *Vybrani tvory* [Heart Music: Selected Works] / upor. H. B. Raibediuk; lit. red. O. F. Tomchuk. Izmil : Irbis. 136 p. [in Ukrainian].

Kibkalo T. O. (2017). Na Dunai khvyliia hraie : *zbirka virshiv dlia ditei* [On the Danube, the wave plays: a collection of poems for children] / upor. O. F. Tomchuk; lit. red. H. B. Raibediuk. Izmil : Irbis. 100 p. [in Ukrainian].

Klochek H. D. (2013). Zi studii pro literaturnu osvitu : *zbirnyk statei ta materialiv* [From studios on literary education: a collection of articles and materials]. Ternopil : Navchalna knyha – Bohdan. 192 p. [in Ukrainian].

Pohorielova A. D. (2019). Vychovnyi potentsial urokiv literatury ridnoho kraiu (*na materialii tvorchosti myttsiv Prydunavia*) [Educational potential of literature lessons of the native land (based on the work of artists of the Danube region)]. *Filolohichni dialogy : zbirnyk naukovykh prats*. Izmil : RVV. Vyp. 6. P. 58–68. [in Ukrainian].

Pomizh Dunaiem i Dnistrom (2020). [Between the Danube and the Dniester]. Seriiia «Poeziia Budzhaka». Vypusk 1. / upor. Raibediuk H. B. Izmil : Irbis 140 p. [in Ukrainian].

Raibediuk H. B. (2020). Vychennia literatury ridnoho kraiu v systemi osobystisno zoriientovanoho navchannia (na materialii tvorchosti poetiv Prydunavia) [Study of literature of the native land in the system of personally oriented training (based on the work of poets of the Danube region)]. *Naukovyi visnyk Izmil'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu : Seriiia «Pedagogichni nauky»*. Izmil : RVV IDHU. Vyp. 48. P. 183–191. [in Ukrainian].

Raibediuk H. B. (2020). Intertekstualna paradyhma khudozhnoi istoriosofii ukrainskomovnykh poetiv Prydunaviaï [Intertextual paradigm of the artistic history of Ukrainian-speaking poets of the Danube]. *Nauka i osvita ukrainskoho Prydunavia : vymiry, vyklyky, perspektyvy : kolektyvna monohrafiia ukr. ta anhl. movamy* / Za red. Ya. Kichuka; vidp. red. L. Tsyhanenko. Izmil : RVV IDHU-SMYL. P. 56–78. [in Ukrainian].

Raibediuk H. B. (2016). «Prydunai zhuravlynyi» Mykhaila Vasyliuka [«Cranberry Danube» by Mikhail Vasilyuk]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*. № 4. P. 32–33.

**Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного
університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 49.**

[in Ukrainian].

Raibediuk H. B. (2017). Svitlo dushi Tamily Kibkalo : shtrykhy do portreta berehyni ridnoho slova v ukrainskomu Prydunavi : Do 80-richchia vid dnia narodzhennia [Light of the soul of Tamila Kibkalo: Strokes to the portrait of the keeper of her native word in the Ukrainian Danube: On the 80th anniversary of birth]. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*. № 9. P. 60–63. [in Ukrainian].

Reva V. A. (2007). Dobro zavolodiie svitom : *Poeziia*. [Good Will Take Possession of the World: Poetry]. Izmail : SMYL. 196 p. [in Ukrainian].

Simeiko V. Y. (2002). Pershotsvit kokhannia : *Poezii* [The Primrose of love : Poetry]. Izmail-Kiliia : SMYL. 56 p. [in Ukrainian].

Spovid sertsia : *zbirka virshiv raionnoho literaturnoho obiednannia «Dunaiska khvyliia»* (2010). [Confession of the Heart: a collection of poems of the regional literary association «Danube Wave»]. Kharkiv-Izmail : FOP Sheinina O. V. 144 p. [in Ukrainian].

Sukhomlynskyi V. O. (1976). Vybrani tvory [Selected Works] : v 5 t. Kyiv : Radianska shkola. T. 1. 654 p. [in Ukrainian].

Tokman H. L. (2012). Metodyka navchannia ukrainskoi literatury v serednii shkoli : pidruchnyk [Methods of teaching Ukrainian literature in high school: guidance]. Kyiv : VTs «Akademiia». 312 p. [in Ukrainian].

Fasolia A. M. (2011). Uroky literatury ridnoho kraiu v systemi osobystisno zoriientovanoho navchannia [Native literature lessons in the system of personal-oriented training]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*. № 5. P. 24–28. [in Ukrainian].

Shuliar V. I. (2015). Teoretyko-metodychni zasady suchasnoho uroku ukrainskoi literatury v osnovnii i starshii shkoli [Theoretical and methodological foundations of the modern lesson of Ukrainian literature in basic and high school]. [in Ukrainian]. URL: <http://www.disslib.org/teoretyko-metodychni-zasady-suchasnoho-uroku-ukrayinskoyi-literatury-v-osnovniy-i.html>. (data zvernennia: 18. 10. 2020).

Shuliar V. I. (2006). Teoretyko-metodychni zasady urokiv literatury ridnoho kraiu [Theoretical and methodological foundations of the lessons of literature of the native region]. [in Ukrainian]. URL: <https://ukrlit.net/article1/1944.html>. (data zvernennia: 23. 09. 2020).

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано потребу реформування сучасної літературної освіти в аспекті провідних тенденцій гуманістичної теорії особистості. Основну увагу зосереджено на концепції особистісно зорієнтованого навчання в процесі вивчення літератури рідного краю як запоруки підвищення читацької компетентності школярів. На матеріалі літературних реалій українського Придунав'я представлено досвід системного підходу щодо використання ресурсів краєзнавства як оптимального джерела формування освіченої, духовно багатой учнівської молоді. З цією метою проаналізовано напрацювання у царині літературного краєзнавства дослідників регіону (викладачів та студентів Ізмаїльського державного гуманітарного університету). З'ясовано основні аспекти їх пошукової, видавничої, наукової, методичної та популяризаторської діяльності щодо можливостей уведення до освітнього обігу творчого доробку чільних представників поетичного ландшафту придунайського краю (Михайла Василюка, Валерія Виходцева, Таміли Кібкало, Галини Лисої, Володимира Рєви, Володимира Сімейка). Окреслено магістральні напрями подальшої науково-методичної роботи у сфері фахового вивчення літератури Придунав'я та її методичної адаптації в руслі новітніх освітніх технологій.

Ключові слова: гуманізація освіти, особистість школяра, регіональна література, краєзнавчий компонент, освітні технології, поети Придунав'я, мистецька ідентичність, авторський текст.